

Жер асты тау-кен
қазбаларының бұрғылау
жабдықтарымен машиналары
және жарылғыш заттар мен
жару құралдары

Техникалық қауіпсіздік ережесі

- Жарылғыш заттарды жасайтын және олармен жұмыс істейтін, тасымалдайтын, және сақтайтын кез-келген өнеркәсіптік өндіріс орны мен мекемелер арнайы жасалған және Төтенше жағдайлар министрлігінің өнеркәсіп қауіпсіздігін бақылау комитетімен бекітілген ереже бойынша жұмыс істеуі қажет. Әрбір мекеме осы ереже негізінде еңбекті қорғау бойынша жұмысшыларға арналған жұмыс істеу тәртібін жасауы керек.

Жару жұмыстарын немесе жарылғыш материалдармен жұмыс істейтін және жарылғыш заттарды жасайтын мекемелер осы жұмыстарды орындау үшін арнайы рұқсат қағазын (лицензия) алуы керек.

Бұл мекемелерде, сонымен қатар, жобалық құжаттар, қоймалар және басқа да жарылғыш материалдарды сақтайтын арнайы орындар, жарылғыш материалдарды, жарылыс жұмыстарын орындайтын азаматтарды тасымалдайтын көліктері болуы керек. Жару жұмыстарын жүргізетін әрбір мекемеде өнеркәсіп қауіпсіздігін бақылау комитетімен келісіліп бекітілген бұрғылап-аттыру жұмыстарын басқару, жұмыстың қауіпсіздік деңгейін жоғарылатуға бағытталған және жарылғыш заттардың дұрыс сақталуын қамтамасыз ететін ережелер болуы керек.

Жару жұмыстарын жүргізуге және жарылғыш заттарды алуға, өндіруге, тасымалдау мен сақтауға рұқсат қағазын алу арнайы ережеге сәйкес орындалады.

Жарылғыш заттар

- **Аммониттер** – аммиакты селитра мен тротил араласқан (көбінесе гексоген және динитронафталин) және жарылғыш емес жанғыш қоспалар қосылатын ұнтақталған ЖЗ. **Аммоналдар** – алюминий ұнтағы қосылған аммониттер. **Скальды аммонит** – аммонал мен гексоген қоспасы. **Граммониттер** – түйіршіктелген селитра мен тротилден тұратын түйіршіктелген аммониттер. **Граммоналдар** – түйіршіктелген аммоналдар. **Динамондар** – ұнтақталған аммиакты селитра және жанғыш заттар қосындысы. **Гранулиттер** – түйіршіктелген аммиакты селитра, сұйық (соляр майы) және ұнтақталған жанғыш заттың (ағаш ұнтағы, алюминий) механикалық қоспасы. **Игданит** – түйіршіктелген аммиакты селитра мен дизель майының қоспасы. Угленит – игданит пен ірі көмір ұнтағының қоспасы. **Гранулотол** – түйіршіктелген тротил. **Алюмотол** – түйіршіктелген тротил құймасы мен алюминий ұнтағының қоспасы. **Гранитол** – түйіршіктелген тротил құймасы мен аммиакты селитра қоспасы. **Эмулин** – игданит және эмульсия қоспасы.

Жарылғыш заттар

- **Аквотолдар** – түйіршіктелген граммонит немесе граммонал және құрамына қою ерітінді сіңірген аммиакты селитрадан тұратын ағымды консистенциядағы құрамында суы бар ЖЗ. **Акваниттер және акваналдар** – құрамына су және пластификациялы қоспалар қосылатын, калий немесе натрийлі ұнтақталған аммонит. **Ыстықтай құйылатын ЖЗ** – аммиакты селитраның ыстық ерітіндісі. **Ифзанииттер** – құрамына аммиакты селитра ерітіндісі қосылатын түйіршіктелген аммиакты селитрамен тротилден тұратын құрамында су бар ЖЗ. **Карботолдар** – түйіршіктелген тротил және карбамид ерітіндісімен аз көлемде су бар аммиакты селитра қоспасы. Оқтау орнында ыстық күйде жасалады. **Порэммиттер және сибириттер** – аммиакты және натрийлі селитра ерітіндісіне эмульгатор қосылған эмульсиялы ЖЗ. **Эмульсолиттер** – оқшандалған эмульсиялы ЖЗ. **Детониттер** – ұнтақталған аммиакты селитра, тротил, алюминий және нитроэфир қоспасы. **Динамиттер** – нитроглицерин және нитроглицольдың көп компонентті қоспасы. **Оксиликвиттер** – сұйық оттегі сіңірілген органикалық заттар.

Жару құралдары

- Дүмпіткіш пілте электрлі дүмпіткіш немесе дүмпіткіш капсюльден дүмпу толқынын ЖЗ оқтамына жеткізу үшін қолданылады. Егер дүмпіткіш пілте желісі тармақталған болса, дүмпу жылдамдығы барлық тармақта 6,5 км/с шамасында жүреді.
Дүмпіткіш пілтенің өзегін (2-сурет) бағыттауыш жіппен қоса ТЭН ЖЗ жасайды және сыртын мақта жібімен орайды. Пілтеге су кірмеу үшін оның сыртына әртүрлі қоспалар жағылады.
Дүмпіткіш пілтелер дүмпіткіш капсюль немесе электрдүмпіткіш атылысынан еркін тұтанады. 1 м дүмпіткіш пілтеде 12-13 г ЖЗ болады. Пілтенің диаметрі 5-6 мм.

- Дүмпіткіш пілте:

а – ДША; ә – ДШЭ-12; 1 – сыртқы орам; 2, 3, 4, 5 – аралық орамдар; 6 – ТЭН; 7 – бағыттағыш жіп; 8 – полиэтиленді қабықша; 9 – армировкаланған капрон жіптері

